

Patientinformation

PEG/gastrostomi – Din guide till PEG/gastrostomi – vård hemma

In

Vad är en PEG?	
Varför får man en PEG?	
Alternativ till PEG	
Förberedelser inför operationen	
Operationen - en förenklad beskrivning.....	
Vad händer efter operationen?	
Att leva med en PEG	
Hygien	
Mat och matintag	
Läkemedelshantering	
Lägeskontroll	
Omkuffning.....	
Munhälsa/Munhygien vid PEG	
Möjliga komplikationer	
PEG/gastrostomi-tuben glider ur sitt läge	
Åtgärder om PEG:en/gastrostomi-tuben glider ur sitt läge:	
Läckage	
Åtgärder vid läckage:	
Hudrodnad	
Åtgärder vid hudrodnad:	
Stopp i PEG:en/gastrostomi-tuben.....	
Åtgärder vid stopp i PEG/gastrostomi-tub:.....	
Byte av PEG	
Byte av gastrostomi-tub	
Borttagande av PEG/Gastrostomi-tub	
Kontaktinformation	

nehåll

Vad är en PEG?

En PEG, eller **perkutan endoskopisk gastrostomi**, är en slang som går genom huden på magen direkt in i magsäcken. Den används för att tillföra flytande näring, vätska och läkemedel när du har svårt att äta eller svälja tillräckligt på vanligt sätt.

PEG-slangen är mjuk och förankras vid huden med en fästplatta. På insidan av magsäcken hålls den ofta på plats av en liten gummikudde eller en uppblåst ballong, en så kallad kuff. En PEG kan sitta kvar så länge du behöver den, men behöver bytas med jämna mellanrum, vanligtvis efter cirka 3 månader.

Varför får man en PEG?

En PEG kan bli aktuellt om du av olika anledningar **inte kan äta eller svälja tillräckligt** för att få i dig den näring, vätska och medicin som du behöver. De kan till exempel bero på:

Sväljningssvårigheter med risk för aspiration: Svårigheter att svälja kan uppstå av flera orsaker, till exempel stroke, neurologiska sjukdomar, förträngningar i svalg eller matstrupe. Aspiration kan leda till lunginflammation.

Stopp i matstrupen: Om det finns ett hinder i matstrupen, kan det vara omöjligt att få ner mat och dryck på normalt sätt.

Risk för aspiration: Vissa tillstånd ökar risken för att mat eller dryck hamnar i luftvägarna, vilket kan leda till lunginflammation. En PEG kan då minska denna risk.

Behov av näringstillskott: Om du har svårt att få i dig tillräckligt med näring via munnen, till exempel på grund av sjukdom eller behandling, kan man via en PEG ge dig den extra näring du behöver.

Det är viktigt att komma ihåg att beslutet att sätta in en PEG alltid tas i samråd mellan dig, dina anhöriga och läkare. Läkaren kommer att göra en individuell bedömning av din situation och din diagnos, samt väga risker och fördelar mot varandra.

Alternativ till PEG

En **nasogastrisk sond** är en mjuk slang som förs in genom näsan ner till magsäcken. Den används för att ge näring direkt till magsäcken om du har svårt att äta eller svälja på vanligt sätt. Fördelen med en nasogastrisk sond är att den är ofarlig att sätta dit då den förs ner genom näsa, svalg och matstrupe till magsäcken utan kirurgiskt ingrepp.

Förberedelser inför operationen

Innan du får din PEG kommer du att få information från mottagningen om hur du ska förbereda dig. I din kallelse kommer du att få veta bland annat hur du ska tvätta dig, hur

länge du ska fasta och om du behöver ändra dosen på dina mediciner eller ta några andra mediciner.

Fasta: Vanligtvis behöver du vara fastande i sex timmar före operationen, det vill säga att du inte får äta eller dricka något.

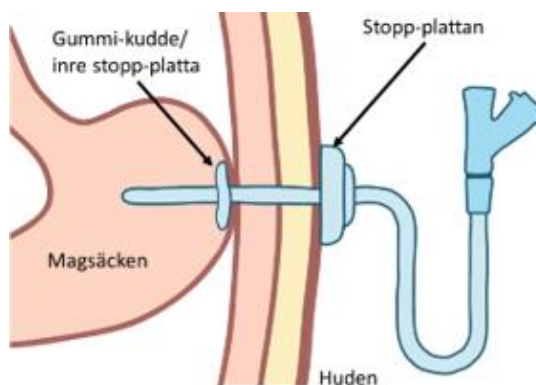
Mediciner: Informera läkaren om alla mediciner du tar, inklusive receptfria läkemedel, naturläkemedel och kosttillskott. Du kan behöva justera dosen på vissa mediciner, särskilt blodförtunnande läkemedel.

Operationen- en förenklad beskrivning

Innan du får din PEG/gastrostomi kommer du att få lugnande läkemedel och lokalbedövning.

Operationen görs med hjälp av ett gastroskop, en böjlig slang med en kamera som förs ner genom munnen och matstrupen till magsäcken.

Gastroskopin tillåter läkaren att se insidan av Magsäcken och bestämma den bästa platsen för att sätta in PEG:en. Ett litet snitt görs sedan i huden på magen, en styrtråd dras in via snittet till magsäcken och dras upp via matstrupen. Med hjälp av styrtråden dras sedan PEG-slangen på plats ner genom matstrupen till magsäcken och ut genom huden. PEG:en hålls på plats av en liten gummikudde (eller en ballong) på insidan av magsäcken och hålls på plats via en stopplatta på utsidan av huden.

Vad händer efter operationen?

Efter operationen stannar du kvar på sjukhuset första natten för observation. Personalen kontrollerar att allt fungerar som det ska.

En viss smärta i operationsområdet är normalt och du kommer att få smärtlindrande medicin om det behövs.

Personalen ger dig information om hur du sköter din PEG. Du får veta hur du ska rengöra den och när den behöver bytas. Du kommer också att få information om hur du får i dig näring genom PEG:en.

Att leva med en PEG

Att ha en PEG kan vara en stor omställning, men med rätt kunskap och skötsel kan du fortsätta leva ett aktivt liv. Här är några viktiga saker att tänka på i vardagen.

Hygien

- Tvätta händerna noggrant med tvål och vatten innan du hanterar din PEG.
- Rengör huden runt PEG:en dagligen med tvål och vatten.
- **Vrid försiktigt på PEG-slangen ett halvt varv dagligen** för att förhindra att den fastnar.
- Du kan duscha och bada som vanligt men var noga med att rengöra och torka området runt PEG:en efteråt.
- Undvik att bada i badkar, sjöar eller hav under första fyra veckorna efter att PEG:en satts in.
- Byt eventuella förband efter dusch eller bad.
- Om huden runt PEG:en är röd, irriterad eller vätska sig, rengör den noga och kontakta din läkare eller sjuksköterska
- Undvik att lägga förband under hudplattan, kan ibland vara nödvändigt vid mycket läckage. Byt då detta förband regelbundet.

Mat och hygien

- Din dietist kommer att ge dig instruktioner om hur mycket näring du behöver och hur du ska administrera den.
- Sondnäring kan ges på olika sätt:
Bolusmatning: En större mängd sondnäring ges under en kortare tid, oftast med hjälp av en spruta.
Kontinuerlig matning: Sondnäring ges långsamt under en längre tid, oftast med hjälp av en pump.
- Det är viktigt att sitta upprätt eller ha höjd huvudända under och efter matningen för att minska risken för reflux.
- **Spola alltid PEG:en med vatten före och efter matning och läkemedel** för att förhindra stopp i slangen.
- Om du upplever illamående, uppkördhet eller diarré, kontakta din läkare eller dietist.
- Ibland kan man fortsätta äta och dricka ”den vanliga vägen” via munnen, det beror på orsaken till sväljningssvårigheterna. Du får råd av din logoped eller din

läkare kring vad du kan äta och dricka och hur du kan behöva anpassa konsistensen på mat och dryck för att minska risken för att svälja fel.

Läkemedelshantering

- Inte alla läkemedel kan ges via PEG:en, vissa tabletter och kapslar får till exempel inte krossas eller delas.
- Läkemedel i tablettform behöver krossas och lösas upp i vatten **innan de ges via PEG:en.**
- Spola alltid PEG:en med vatten före och efter att du har gett läkemedel.

Lägeskontroll

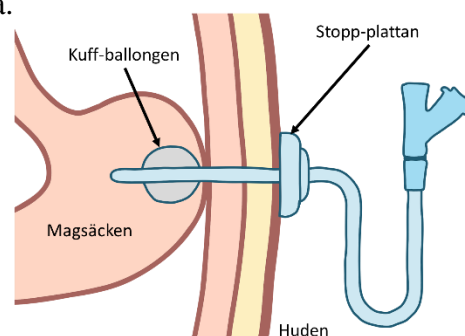
Det är viktigt att din PEG/gastrostomi ligger i rätt läge. Kontrollera att stopp-plattan sitter på rätt nivå och inte sitter för löst eller för hårt åtdragen.

Omkuffning

Din första PEG har oftast inte en kuffballong, utan en gummiplatta.

Den första PEG:en kan sitta kvar tills plasten blir dålig och inte fungerar längre, enligt litteraturen upp till 2 år, men rimligt är att byta den första gången inom 6-12 månader. Tidigaast kan den bytas ut efter 3 månader för att stomat ska vara helt läkt.

När det är dags att byta får du en gastrostomi-tub med en vätskefylld ballong som håller tuben på plats inne i magsäcken och förhindrar att tuben glider ut, samt tätar mot läckage.

Mängden vatten som kuffen ska fyllas med står angivet på tuben. Med tiden minskar vattenmängden i kuffen och därför behöver den fyllas på var 14:e dag. Detta kallas för omkuffning.

Viktigt att tänka på vid omkuffning

Tvätta händerna noga innan du börjar.

Håll tuben stadigt på plats genom att lägga ett finger på stopp-plattan mot huden. Detta förhindrar att tuben glider ut, till exempel om du nyser.

Använd en 10 ml spruta. Dra med hjälp av sprutan ut det vatten som finns i ballongen och fyll på igen med den mängd vatten som är angivet.

Munhälsa/Munhygien vid PEG

Att upprätthålla god munhygien är viktigt även om du inte äter eller dricker via munnen. Anledningen är att slemhinnorna i munnen kan bli sköra och torra när de inte stimuleras av tuggning och salivproduktion. Det kan leda till obehag, beläggningar, krustor och ökad risk för infektioner.

Här är några tips för att sköta din munhygien när du har en PEG:

Borsta tänderna: Borsta tänderna minst två gånger om dagen, morgon och kväll, med en mjuk tandborste och fluortandkräm.

Använd mun skölj: Använd en alkoholfri mun skölj för att skölja munnen efter tandborstning och vid behov under dagen. Det hjälper till att hålla munnen ren och fräsch.

Fukta munnen: Om du upplever torrhet i munnen kan du använda en munspray eller suga på sockerfria halstabletter.

Smörj läpparna: Använd läppbalsam för att hålla läpparna mjuka och förhindra sprickor.

Regelbundna tandläkarbesök: Fortsätt att gå på regelbundna tandläkarbesök för undersökning och rengöring.

Genom att följa dessa tips kan du bidra till att bibehålla en god munhälsa och undvika problem, trots att du får din näring via PEG.

Möjliga komplikationer

Det är viktigt att komma ihåg att en gastrostomi, liksom alla medicinska ingrepp, kan medföra risker för komplikationer. Även om de flesta komplikationer är lindriga och lätta att behandla, är det viktigt att vara medveten om dem och veta hur man ska agera om de uppstår.

PEG/Gastrostomi-tuben glider ur sitt läge

PEG:en/gastrostomi-tuben kan glida ut ur magsäcken. Detta kan ske om kuff-ballongen, som hjälper till att hålla tuben på plats, inte är tillräckligt fylld, eller om den går sönder. Det kan också hända om tuben utsätts för kraftig dragning eller tryck.

Åtgärder om PEG:en/Gastrostomi-tuben glider ur sitt läge:

- Om ballongen inuti magen (kuffen) går sönder eller om tuben dras ut är det viktigt att en ny tub sätts in så snart som möjligt. Hålet in till magsäcken (stomat) kan nämligen dra ihop sig snabbt, och ju längre tid det tar desto svårare blir det att sätta in en ny tub.
- Det är bra att alltid ha en extra gastrostomi-tub hemma ifall detta skulle hända. Om du inte har en reservtub kan du också försöka tvätta av den gamla tuben och föra in den igen. Tejpa sedan fast tuben mot huden. Kontakta sjukvården.

Det är viktigt att någon form av kateter kommer på plats inom 2 timmar, annars riskerar stomin att dra ihop sig. Om du inte lyckas få in en kateter, kontakta den klinik som satte in din gastrostomi. På kvällar och helger kan du åka till akutmottagningen på NÄL

Läckage

Läckage av magsaft runt gastrostomin kan uppstå om tuben inte sitter korrekt, eller om

kuff-ballongen inte tätar ordentligt. Läckage kan också orsakas av att stopplattan, som sitter mot huden, sitter för löst och tillåter tuben att glida in och ut.

Åtgärder vid läckage:

- Kontrollera att stopplattan sitter ordentligt och justera den om det behövs. Plattan ska sitta tillräckligt hårt för att förhindra läckage, men inte så hårt att den orsakar trycksador.
- Om läckaget kvarstår, kontakta sjukvården för att utesluta andra orsaker, till exempel en skadad kuff-ballong.

Hudrodnad

Hudrodnad runt gastrostomin är vanligt och kan orsakas av irritation från tuben, läckage av magsaft eller en infektion.

Åtgärder vid hudrodnad:

- Tvätta huden runt gastrostomin noggrant med tvål och vatten. Låt huden torka ordentligt innan eventuell kompress läggs på plats.
- Håll huden torr och ren. Du kan eventuellt använda en barriärkräm för att skydda huden mot irritation.
- Om rodnaden inte försvinner eller om du misstänker en infektion, kontakta sjukvården.
- Om det bildas granulationsvävnad (även kallat svallkött) i huden runt tuben – kontakta sjukvården.

Stopp i PEG:en/gastromi-tuben

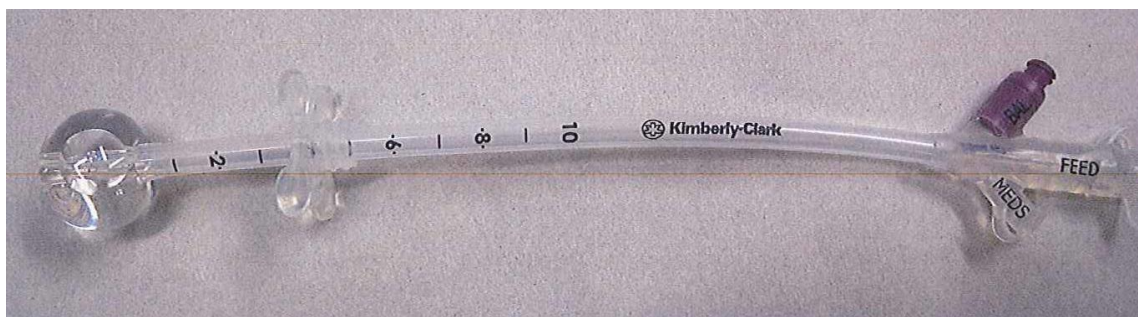
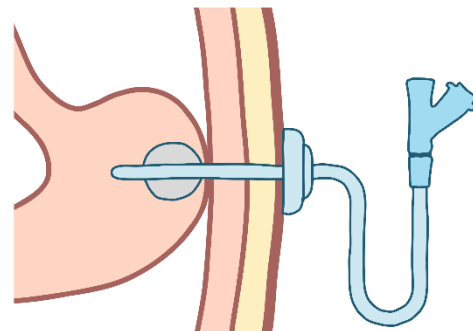
Stopp i PEG:en eller gastrostomi-tuben kan uppstå om sondnäring, läkemedel eller andra vätskor inte spolas igenom ordentligt. Stopp kan också orsakas av att tuben är knickad eller blockerad av något.

Åtgärder vid stopp i PEG/gastrostomi-tub:

- Kontrollera att klämman på tuben är öppen och att det inte finns någon knick på slangen.
- Försök att spola igenom tuben med ljummet vatten. Använd en liten spruta, det ger mycket större tryck. Om inte vatten löser stoppet kan du prova med kallt te, kolsyrat vatten, Coca-cola eller sur juice. Låt stå i slangen en stund och försök sedan igen.
- Om du inte lyckas få bort stoppet, kontakta sjukvården för att få hjälp.

Byte av PEG

Den ursprungliga PEG:en byts efter 3–4 månader till en gastrostomi-tub. Om du opererats av ÖNH läkare så görs bytet på ÖNH mottagningen NÄL. Den ursprungliga PEG:en har en mjuk platta som stöd inne i magsäcken och kan i de flesta fall med lite motstånd dras ut via bukväggen. Omedelbart därefter sätts en ny gastrostomi-tub in. Den nya gastrostomi-tuben har en så kallad kuffballong som fylls med kranvatten när den är på plats inne i magsäcken, för att förhindra att den åker ut.

Byte av gastrostomi-tub

Byte av gastrostomi-tuben sker var 3:e månad. Då töms kuffen, tuben dras ut, oftast bara med ett lätt motstånd och den nya tuben sätts på plats och kuffas upp. Behandlande läkare bedömer om dessa byten fortsatt ska göras på ÖNH mottagningen eller om det kan göras på vårdcentral eller av hemsjukvården.

Borttagande av PEG/Gastrostomi-tub

Om du inte längre har behov av din tub så kan den tas bort. Diskutera med din behandlande läkare.

Kontaktinformation

Kontakta oss

Vid eventuella frågor ring ÖNH-mottagningen NÄL

Telefonnummer: 010-435 37 00

Telefontider:

Måndag – Torsdag kl. 07.30 – 15.00

Fredag kl. 07.30 – 11.30

Övrig tid ring sjukvårdsrådgivningen 1177